Zmysel života a identita adolescentov v súvislosti s religiozitou a spiritualitou[1]

Anton Fabian, Beáta Kubušová, (SR)

Abstrakt: *Príspevok zdôrazňuje potrebu duchovných komponentov pri nachádzaní zmyslu života a budovaní identity mladých ľudí, ako najdôležitejšej úlohy tohto vývinového obdobia. Reflektuje prepojenosť individuálnej spirituality a inštitucionálnej religiozity v súvislosti s kategóriami formovania identity a hľadania zmyslu života mladých ľudí. V závere poskytuje prehľad niektorých aktivít katolíckej cirkvi, ako aj výsledkov vybraných výskumov zameraných na predmetnú oblasť.*

Kľúčové slová: *zmysel života, identita, adolescenti, spiritualita.*

Úvod

Vo filozofii súčasného sveta sa všetko relativizuje. Niet pevného, oporného bodu. V spoločnosti orientovanej takmer výlučne na výkon a konzum sa tak ponúkajú adolescentom často nesprávne hodnoty a normy. Dôsledkom týchto chaotických pomerov môžu mať adolescenti nachádzajúci sa na svojej prvej „životnej križovatke" ťažkosti pri nachádzaní skutočne hodnotného životného cieľa a zmyslu života. Jednou z ciest, ktoré môžu pomôcť mládeži v období hľadania a nachádzania hodnotného smerovania života môže byť náboženské spoločenstvo a prežívaná spiritualita.

1 Identita a zmysel života adolescentov

Každý človek potrebuje prežívať svoj život zmysluplne. Potreba zmyslu života sa v jedincovi rodí už v detskom veku. Predovšetkým však **obdobie adolescencie** je považované za **obdobie hľadania** určitej formy vlastnej **identity** a nachádzania istej podoby **zmyslu vlastného života**, uvádza Vágnerová (2000), vychádzajúc z Eriksonovej teórie. Práve v období adolescencie sa zreteľne ukazuje nefalšovaný zvýšený záujem a konfrontácia s existenciálnymi otázkami života. Halama (2000) výstižne opisuje tento známy jav ako fenomén existenciálneho prebudenia. Mladý človek hľadá jasné odpovede na konečné otázky komplikovaného života, odhodlane si začína vytvárať životné plány a ciele, hodnotové systémy a ideály. Je schopný vidieť doteraz nevidené medziosobné, ideálne a nadosobné hodnoty, konštruovať plány do budúcnosti (Piaget, Inhelderová 1997).

Vágnerová (2000) upozorňuje na to, že **utváranie identity** je pre adolescenta namáhavé a problematické. Je to etapa vývinu, počas ktorej dochádza k zmenám v biologickej, psychickej a sociálnej zrelosti. Vývoj identity je vlastne proces individualizácie osobnosti adolescenta (Josselsonová,1980, in Macek, 2003; Vágnerová, 2000).

Jednou z hlavných úloh obdobia adolescencie, je utváranie pocitu identity, ktorý vedie k nájdeniu samého seba s realistickým sebahodnotením a sebaoceňovaním, poznaniu: kde smerujem, kam patrím, ako aj poznaniu o zmysle vlastného života (Říčan, 2007). Je to obdobie experimentovania s rolami, v ktorých môžu mladí ľudia

[1]Príspevok vznikol v rámci riešenia grantovej úlohy Vega č. 1/0282/12 s názvom *Interdisciplinárna analýza zmyslu života a jeho komponentov v sociálne významných skupinách adolescentov z hľadiska jeho formovania a možnej intervencie.*

skúmať alternatívne formy správania sa. Dochádza k zmenám vo vzťahu k iným osobám, ale aj k sebe samému. Formuje sa sebaobraz, jedinec si vytvára isté predstavy, akým by chcel byť, formuje si ideálny obraz seba, prehodnocuje tieto predstavy a snaží sa, aby dochádzalo k ich naplneniu (Macek, in:Výrost, Slaměník, 1997).

Erikson (1999, in: Říčan, 2007) vo svojej vývojovej teórii označuje obdobie adolescencie, ako štádium identity. V mravnej úrovni života mladých ľudí sa však odráža kríza hodnôt, charakteristická pre dnešnú dobu (Říčan, 2006a, in: Ocetková, 2007). Kritizujúc západnú individualistickú spoločnosť, pre ktorú je charakteristické adolescentné hľadanie identity „na vlastnú päsť", porovnáva ju s tradičnými kultúrami, kde hrala duchovnosť dôležitú úlohu práve v období prechodu k dospelosti, ktorý zahrnuje úlohu budovania osobnej identity, úzko spojenej s hodnotovou a mravnou orientáciou (Říčan, 2007). Aj Tonkin (1998,in: Ocetková, 2007) potvrdzuje na základe mnohých výskumov významnosť spirituálnych komponentov pre zdravý vývoj osobnosti mladého človeka. Podľa Vystrčila (1988, in: Tavel, 2007) blahobyt a materiálny nadbytok spôsobujú stratu chuti po duchovných hodnotách, avšak prinášajú so sebou duchovnú prázdnotu, ktorej dôsledky sú ďalekosiahle.

Postupný vývin identity tak vedie k čoraz jasnejšiemu obrazu a **smeru životného zmyslu.** Ako uvádza Křivohlavý (2006), zmysel života vyjadruje celkové zameranie ľudskej existencie. Ide o subjektívny fenomén utváraný v sociokultúrnom rámci jednotlivca. Predstavuje dynamický konštrukt, charakterizovaný ako neustály proces konštruovania a rekonštruovania hodnotového systému, ako aj interpretácie a reinterpretácie života a životných udalostí (Halama, 2000). Reker (1997, in: Halama, 2000) definuje zmysel podobne, ako ho chápe Frankl – ako stav, keď má človek životné ciele, pocit smeru, poriadku a dôvod pre existenciu.

Literárne vystihol zmysel života Antoine de Saint Exupery, keď napísal, že neide o vlastnenie ale o dosahovanie. „Keď nazhromaždíš zásoby, môžeš nejaký čas zo svojho medu žiť. Keď niekto vystúpi na horu, môže nejaký čas žiť z krajiny, ktorá pre neho symbolizuje dobytú horu - spomína na to, ako šplhal po kameňoch. Ale spomienka krátko na to zomrie, a krajina stratí obsah...začne sa nudiť a prestane žiť. Podstatou tvojho náboženstva je akt dosahovania." (Exupery, 1958, s. 234). Tým potvrdil, že nie uchopenie a vlastnenie nejakých hodnôt dáva životu zmysel, ale každodenná tvorba, dosahovanie, otvorenosť človeka voči budúcnosti s nádejou.

V rámci štúdia štruktúry zmyslu života sa rozlišujú **tri komponenty** podľa Rekera a Wonga (1988, in: Halama, 2003). Patrí sem:

- **kognitívny komponent** - týka sa životných postojov, presvedčení a interpretácií životných udalostí. Prejavom tejto schémy je vedomie zmyslu v živote, životný rámec,
- **motivačný komponent** - týka sa snahy a úsilia o dosahovanie cieľov, napĺňania hodnôt a realizácie zámerov. Jeho dôsledkom je prítomnosť hodnôt a cieľov v živote a zameranosť na ich dosiahnutie,
- **afektívny komponent** - týka sa pocitov spokojnosti, naplnenosti a šťastia, ktoré súvisia s dosahovaním cieľov, realizáciou hodnôt, ale aj s vedomím zmysluplnosti svojho života.

Súčasťou modelu troch komponentov je aj ich vzájomná súvislosť a ovplyvňovanie. Na základe tohto modelu uvedení autori dospeli k definícii životnej zmysluplnosti, ktorá zahŕňa všetky tri uvedené komponenty. Podľa nich sa životná zmysluplnosť dá definovať ako „uvedomovanie si (cognizance) poriadku, koherencie a účelu vlastnej

existencie, úsilie a dosahovanie hodnotných cieľov a pridružený pocit naplnenia“ (Reker, Wong, 1988, s.221, in: Halama, 2002, str. 268).

3 Výskumné zistenia zamerané na spiritualitu adolescentov

V súvislosti s rastúcim záujmom o problematiku spirituality bolo uskutočnených množstvo výskumov, predovšetkým v západných vyspelých krajinách, ktoré sa zameriavali okrem iného aj na rôzne aspekty pozitívneho pôsobenia religiozity a spirituality na mládež (Markstrom, 1999; Tirri, Quinn, 2010; Briggset al., 2011; Canales, 2010; Lanker, Issler, 2010, Ocetková, 2007, Tavel, 2009 a iní). Uvedené výskumy sa zameriavali na rôzne aspekty pozitívneho pôsobenia spirituality a religiozity na rôzne skupiny adolescentov, napr. v súvislosti so zvládaním záťaže, subjektívnou a spirituálnou pohodou, kvalitou života, osobnostným rastom a rozvojom sociálnych zručností mladých ľudí, zdravotným stavom, prevenciou patologických javov, kladnými účinkami pri pastorácii mládeže v religióznych a spirituálnych komunitách, a pod. V tomto kontexte je dôležité spomenúť, že zmysel života je považovaná za súčasť spirituálneho well-beingu, čiže spirituálnej pohody (Howden, 1992; Westgate, 1996, in: Briggs, et al., 2011), ktorá bola uznaná Svetovou zdravotníckou organizáciou, ako jedna z komponentov kvality života.

V spojitosti s problematikou budovania identity a nachádzania zmyslu života sa ukázali veľmi inšpiratívne výsledky kvalitatívneho výskumu, uskutočneného v Mládežníckom centre na Stanfordskej univerzite v USA. Boli zrealizované dve prípadové štúdie, porovnávajúc dvoch študentov. Išlo o študenta s kresťanskou spiritualitou a študentku so zen buddhistickou spiritualitou. Analýza dvoch prípadov poukázala na rozdiely v prežívaní spirituality, dôležité je však, že obe formy prežívania spirituality boli neobyčajne účinné a inšpiratívne pre budovanie identity a nachádzanie zmyslu života mladých ľudí (Tirri, Quinn, 2010). Podobne, King a Benson (2005, in: Briggs et al., 2011) zdôrazňujú význam religióznej tradície, viery a spirituálnych hodnôt, ktoré predstavujú významný potenciál pre adolescentov pre dosiahnutie zmysluplného života.

Kvantitatívny výskum realizovaný Ocetkovou (2007) v Českej republike preukázal väčšiu zmysluplnosť života u veriacich adolescentov, ako u neveriacich, rovnako u tých, ktorí navštevujú cirkev či náboženské hnutia, ako u tých, ktorí nenavštevujú tieto inštitúcie na hladine významnosti $p < 0,01$. Preukázali sa tiež štatisticky významné rozdiely v prežívaní zmysluplnosti života medzi osobami, ktoré sa snažili dodržiavať a praktizovať náboženské predpisy, povinnosti a tými, čo náboženské predpisy a povinnosti nedodržujú ($p < 0,01$). Celkovo výskum preukázal, že na úroveň spirituality mladého človeka má významný účinok príslušnosť k cirkvi, alebo náboženskému hnutiu a tiež členstvo v mládežníckych, alebo iných organizáciách. Adolescenti, ktorí sú členmi cirkvi alebo náboženských hnutí, majú hlbšiu spiritualitu a prežívajú väčšiu zmysluplnosť vo svojom živote, sú viac spokojní v spirituálnej, fyzickej, pracovnej, materiálnej a sexuálnej oblasti svojho života, a menej nespokojnís politikou, ako nečlenovia.

2 Náboženské zdroje zmyslu života

Náboženské spoločenstvo a prežívanie individuálnej spirituality môže poskytnúť správny smer pri budovaní identity a hľadaní potrebného životného zmyslu.

Viacerí autori poukazujú na to, že náboženstvo ponúka najuspokojivejšiu a najkoherentnejšiu odpoveď na otázku konečného zmyslu (Wong, 1998a, in: Halama, 2003). Tavel (2009) poukazuje na širokú súvislosť zmyslu života s témou ľudskej existencie a tiež so spirituálnou stránkou človeka. Ako uvádza, o potrebe životného zmyslu ako o spirituálnej potrebe hovorili už C. G. Jung (Moore, 1998; Říčan, 2006) či V. E. Frankl (1977, 2004, 2006). Zo súčasných autorov ju medzi spirituálne témy radí aj Delgado (2005) rozumejúc pod pojmom spiritualita hľadanie životného zmyslu a cieľa, transcendenciu seba a pocit spojenia s inými ľuďmi, čo človeku prináša vnútorný pokoj a životnú spokojnosť. Otázka duchovnosti je spojená s „otázkami zmyslu života, ľudskej dočasnosti a duchovného presahu“, zdôrazňujú Čierna a Mamula (2002). Prehľadnú štúdiu o vývoji obsahu pojmu spiritualita napísal Říčan (2006), ktorý hovorí, že potreba zmyslu života je bytostne spirituálnou témou a je u každého človeka individuálne výrazná. Môže byť chápaná ako jeden z dominantných integračných faktorov psychiky. Aj ďalší autori vidia súvislosti medzi spiritualitou a zmyslom života (Balcar, 1995, Kenedy, Abbott, Rosenberg, 2002, Křivohlavý, 2001, 2006, Lin, Bauer-Wu, 2003, Lukas, 1985, 1997, 1999, Říčan, 2002, Smékal, 2002, Tanyi, 2002, Tavel, 2003), konštatuje Tavel (2009). Skutočná religiozita a spiritualita je nájdením a uznávaním konečného zmyslu a individuálneho cieľa v životnom procese, potvrdzuje May (in: Halama, 2003).

Vo svojej encyklike *Fides et ratio* Ján Pavol II. (1998) zdôrazňuje, že **otázka zmyslu života** patrí medzi základné otázky, na ktoré človek hľadá odpoveď odjakživa, spolu s ďalšími otázkami typu - „Kto som? Odkiaľ prichádzam a kam idem? Prečo je na svete zlo? Čo bude po tomto živote?“ (Ján Pavol II., 1998, s. 7). Uvedené otázky nájdeme nielen v rôznych historických obdobiach, ale aj v rôznych kultúrach, filozofických rozpravách či náboženských systémoch, aj mimo kresťanstva. Zároveň však predkladá kritiku súčasných prúdov filozofického myslenia, najmä vplyvy postmodernizmu, scientizmu, pragmatizmu a nihilizmu, pod vplyvom ktorých človek už nemá odvahu klásť si základné otázky o zmysle a o poslednej príčine ľudského, osobného a spoločenského života. Napriek všetkému sa však väčšina ľudí dostane počas svojho života zoči-voči otázkam existencie, zmyslu svojho života. Človek väčšinou prechádza etapou bádania, hľadania smerom k pravde, ktorá by bola schopná vysvetliť zmysel jeho života. Ide tu o hľadanie, ktoré môže nájsť odpoveď len v absolútne. A ako to Ján Pavol II. vysvetľuje, „Božie slovo zjavuje posledný cieľ človeka a dáva celkový zmysel jeho činnosti vo svete“ (Ján Pavol II., 1998, s. 111).

Viera v podstate znamená prijatie toho, že život má zmysel a cieľ, vysvetľuje Heller (2005, s. 222) „Víra znamená, že můj život má smysl i tehdy, kdy ten smysl sám nepoznávám, kdy je jakoby skrytý za obzorem, a já teď zrovna jdu temnotou.“ Vo viere je veľká sila a povzbudenie. Viera človeka integruje a prostredníctvom nej dochádza k zmene celého ľudského života, k obnove vzťahov, odpusteniu a zmiereniu, čo je možné označiť vcelku za veľmi pozitívne. Hľadanie zmyslu bytia je teda základom ľudského života (Fabian, 1997, 2008).

Emmons (1998, in: Stríženec, 2001) zdôrazňuje, že náboženstvo a spiritualita sú integrálnou častou ľudskej kultúry, ktoré môžu výrazne formovať život jednotlivca a jeho osobnosť. Park (2005, in: Stríženec, 2007) poskytuje v tejto súvislosti popis **vzťahu náboženstva a zmyslu života**. Náboženstvo podobne ako iné systémy zmyslu,

ovplyvňuje presvedčenia, ciele a emócie. Výskumy ukazujú, že náboženstvo je v porovnaní so systémami sekulárneho zmyslu viac existenciálne uspokojujúce. Prináša konečnú motiváciu a ovplyvňuje aj iné celkové presvedčenia, ktoré nie sú explicitne náboženské. Náboženstvo je aj silným zdrojom hodnôt pre jednotlivcov, ako aj pre celé kultúry, pričom zvnútornená religiozita silnejšie kladne súvisí so zmyslom života než vonkajšková, povrchná religiozita. Náboženstvo ovplyvňuje interpretáciu každodenných udalostí, osobné snaženia, zvládanie stresu a subjektívnu pohodu a vedie k pozitívnemu prehodnoteniu udalostí.

Na **pozitívny účinok náboženských hodnôt** na človeka upozorňuje aj Stríženec (2001). Náboženské hodnoty sú predurčené hrať podstatnú úlohu v duševnom živote jednotlivca a zaujať centrálne miesto vo všetkých vzťahoch človeka k sebe, k iným ľuďom a rôznym udalostiam vo svete. Tak môže predmet náboženského postoja zaviesť do duševného života človeka nové obsahy. V ich svetle existencia človeka získa novú interpretáciu, novú existenciálnu perspektívu. Náboženské hodnoty sa môžu stať niečím, čo angažuje celého človeka. Okrem všeobecne vypovedajúcich poznatkoch o úlohe spirituality v kultivácii osobnosti, je ona dôležitá aj z hľadiska hodnotových orientácií, dodáva Kováč (2003), poukazujúc na **význam duchovného života** pre jednotlivca. Za hlavné prínosy duchovného života považuje:

- vyrovnanosť - pokoj v duši,
- obohacovanie sa múdrosťou,
- radosť z nezištnej lásky,
- nádej na večnú blaženosť,
- metanoia - neustála premena osobnosti k dokonalejšiemu.

Vzťahu spirituality a osobnosti sa venuje aj Smékal (2006a,b, in: Stríženec, 2007). Podotýka, že duchovnou dimenziou svojho bytia osobnosť transcenduje svoju každodennosť a otvára sa formovaniu takých charakteristík, ako je láska, zodpovednosť a prezieravosť, múdrosť, vyrovnanosť a ušľachtilosť. Spiritualitu chápe ako pestovanie citlivosti k duchovným hodnotám, väčšinou vo forme prežívania a vyjadrovania vzťahu k Bohu, vo vnútri určitého štrukturovaného náboženstva. Označuje ju, ako cestu k múdrosti a eticky zakotvenému životu, ako nástroj zmeny osobnosti, spôsob obnovy pokoja v duši a cestu spásy.

Človek je bio-psycho-socio-kultúrno-spirituálne bytie, konštatuje Kováč (2003). V tejto celistvosti sa vedecky overilo, že bazálne (biologické) úrovne determinujú vývin ľudského jedinca, kým environmentálne (sociálno-kultúrne) úrovne vplývajú na vývin jeho osobnosti. Psychické, cez ktoré sa prežíva aj spirituálne, rozhoduje o tom, akí sme, čo sme zo seba utvorili, čo chceme dosiahnuť, kam smerujeme. Psychická realita v človeku naplnená spiritualitou, predovšetkým náboženskou, je zdrojom nielen dôstojného prežitia človeka, ale aj prameňom sebaprekračovania.

V modernej kultúre sa prejavuje **zvýšený záujem o spiritualitu**. Kováč (2003) upozorňuje na to, že už koncom 80. rokov minulého storočia poprední prognostici severoamerického sveta predvídali, že k megatrendom najbližšieho vývoja ľudstva bude patriť nárast spirituality u ľudí civilizovaných krajín. Teilhard de Chardin to nazýva noogenézou.

Spiritualita sa považuje za individuálny jav a spája sa s osobnou transcendenciou a zmysluplnosťou. Zdôrazňuje sa v nej duchovná skúsenosť (napr. mystické zážitky). Je prejavom úsilia nájsť, udržať a transformovať vzťah s posvätným (B. J. Zinnbauer a kol., 1997, in: Stríženec, 2001). Spiritualita sa považuje za vrchol vo vývojovom modeli osobnosti a sebatranscendencia (spirituálny aspekt osobnosti), za

súčasť rozvoja charakteru, konštatuje Cagaš (2005, in: Stríženec, 2006). Emmons (1999, in: Říčan, 2007) charakterizuje spiritualitu ako hľadanie zmyslu, jednoty, prepojenosti, transcendencie a najvyššieho ľudského potenciálu. Potrebu transcendencie a spirituálnu potrebu umiestnil Maslow v závere svojho života na vrchole svojej známej pyramídy hierarchie potrieb, konštatuje Říčan (2007).

4 Spiritualita adolescentov ako cesta k budovaniu identity a nachádzaniu zmyslu života prostredníctvom pastoračných aktivít katolíckej cirkvi

Na Slovensku je možné vnímať u mladých ľudí potrebu duchovného hľadania, ako jedného zo základných atribútov života (Konferencia biskupov Slovenska, 2007).V súčasnosti sa na náboženstvo najviac orientujú mladí ľudia vo veku okolo 20 rokov. Je to vyvolané predovšetkým potrebou hľadania zmyslu života a bytia i osobnou existencionálnou krízou. Katolícka cirkev neustále patrí k dominantnej náboženskej skupine a medzi mladými ľuďmi posun záujmu smeruje k vnútornej a neorganizovanej spiritualite.

Medzi mladými ľuďmi vznikajú aj nové a úprimné túžby po výslovnejšej angažovanosti v sociálnej oblasti. Badať určité hľadanie zmyslu pre vlastnú identitu a jej budovanie, túžbu po lepšej kvalite života, vynáranie sa nových hodnôt (znovuobjavenie hodnoty rovnakej dôstojnosti a vzájomnosti muža a ženy, solidárnosť, pokoj a rozvoj, atď.) a dopyt po ustálených a plodných medziosobných vzťahoch vo vzájomnej úcte (Domenech et al., 1999).

Väčšina mladých v kontakte s Cirkvou uznáva pozitívny vplyv formačných mládežníckych stretnutí, ale čo jej najviac chýba, je zázemie rodiny a spoločenstva a duchovné sprevádzanie. Zdá sa, že je potrebné prehĺbiť a zintenzívniť formovanie farských mládežníckych spoločenstiev a ich animátorov, starostlivosť o rodiny a prípravu ľudí schopných duchovného sprevádzania. Prístup k mládeži vnútri Cirkvi je popri rozmanitých aktivitách pre mládež na farskej úrovni pozitívne ovplyvňovaný diecéznymi animátorskými školami, pokračovaním práce s mládežou uskutočňovanej rehoľami a laickými hnutiami, organizovaním celosvetových a diecéznych stretnutí mládeže, fungovaním saleziánskych mládežníckych stredísk a univerzitných pastoračných centier, ako aj postupným vznikaním diecéznych centier mládeže (Šmidriak, 2002).

Uvedená snaha je obsiahnutá v aktuálnej koncepcii *Pastoračného plánu Katolíckej cirkvi na Slovensku.* Program je zameraný na posilnenie a podporu systematických aktivít v rámci pastorácie mládeže, ktoré už existujú. Má za cieľ povzbudzovať mladých kresťanov k ešte väčšej angažovanosti, duchovne a metodicky sprevádzať lídrov a oslovovať aj tých mladých, ktorí nemajú kontakt s Cirkvou hodnotnými evanjelizačnými a voľnočasovými aktivitami. Zámerom je viesť mladých k väčšej zodpovednosti za seba, za druhých a za svoje okolie. V prvej etape sa realizujú dva konkrétne projekty:

Formácia lídrov mládežníckych spoločenstiev - rieši formáciu mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú pomáhať ako animátori (dobrovoľníci) pri formácii mladých vo farnosti. Každá diecéza formuje svojich animátorov prostredníctvom animátorskej školy. Predpokladá to vyčleneného kňaza a tím spolupracovníkov, ktorí budú spoločne túto formáciu zabezpečovať a realizovať (napr. aj v spolupráci s inými diecézami).

Projekt *„Za dobrú radu“* je viacgeneračným sociálnym projektom. Základnou myšlienkou je skutočnosť, že mladí ľudia ako dobrovoľníci prichádzajú k seniorom, pomôžu im v domácnosti v rozsahu a oblasti, ktorú určia seniori. Odmenou sú im dobré

rady do života od seniorov, ktoré si zapíšu ako výsledok dialógu generácií. Projekt rozvíja dobré vzťahy, dobrovoľníctvo, zodpovednosť, dialóg.

V druhej etape budú dôležité systematické kroky zamerané na prácu s mládežou a zriadenie diecéznych centier pre mládež, kde budú pôsobiť kňazi vyčlenení pre túto prácu. Centrá pre mládež majú napomáhať farnostiam a spoločenstvám vychovávať zodpovedných lídrov a ponúkať akcie a podujatia na dekanátnej a diecéznej úrovni (Konferencia biskupov Slovenska, 2007, str. 63-64).

Saleziánska pastorácia mládeže

Jedna z najznámejších cirkevných organizácií venujúcich sa pastorácii mládeže je Saleziánska komunita. Domenech et al. (1999) vyzdvihujú skutočnosť, že v situácii, kedy rodina a tradičné výchovné ustanovizne strácajú niekdajšiu privilegovanú úlohu vo vzťahu k osobnému zreniu mladých ľudí, Saleziánska komunita plní mnohé úlohy v náväznosti na aktuálne potreby mládeže. Rieši aj ťažkosti v dôsledku nedostatkov výchovných inštitúcií (osobitne rodiny, školy, Cirkvi, atď.), ktoré nie vždy zabezpečujú integrálne vyzrievanie osoby, ako aj pre ich ťažkosti komunikovať rečou mladých, prekonávať povrchnosť a odstraňovať hodnotovú prázdnotu. Saleziánska komunita sa snaží uvedené nedostatky zmierniť a vyplniť vzniknutý prázdny priestor.

Saleziánska pastorácia mládeže je prepracovaný systém výchovnej a evanjelizačnej práce s mládežou, ktorej účinnosť je overená jej dlhoročnou medzinárodnou tradíciou. Jej úlohou je podporovať v každom mladom človeku proces **osobného a sociálneho rastu**, ktorý ho privedie k plnej ľudskej zrelosti, k objaveniu významu a zmyslu svojho života a urobí ho hlavným protagonistom vlastného života. Patrí sem:

- prijatie a uznanie pozitívnej hodnoty vlastnej osoby a vlastného života prostredníctvom skúseností **bezpodmienečného a nezištného prijatia** zo strany vychovávateľov a pozitívne poznanie vlastných hodnôt a energií,
- **rozvoj vlastných kvalít** a energií v rozličných sférach osoby (fyzickej, psychickej, sociálnej, intelektuálno–poznávacej, afektívno–sexuálnej, atď.),
- progresívna **otvorenosť ku vzťahom** a k pravej interpersonálnej komunikácii, prostredníctvom afektívno–sexuálneho vyzrievania, prijímania odlišnosti druhých, skúsenosti skupiny a priateľského vzťahu v ovzduší veselosti a spolupráce,
- **formácia svedomia** a schopnosti úsudku i etického rozpoznávania prostredníctvom vážneho kritického formovania ohľadom kultúrnych modelov a noriem sociálneho spolunažívania, rozvíjanie evanjeliového hodnotenia skutočnosti, skúseností zodpovednej slobody, angažovanosti a solidárnosti,
- **hľadanie zmyslu života** až po otvorenie sa a napojenie na transcendentno, postavením vlastného života do zorného poľa Božieho plánu prostredníctvom obohacujúcich skúseností zvnútornenej a prežívanej plnosti i ohraničenosti, a prostredníctvom usmerňovania v oblasti odbornosti a povolania, ktoré by pomáhalo mladému človeku zodpovedne plánovať svoj vlastný život ako darovanie a službu (Domenech et al., 1999).

Záver

Duchovný stav spoločnosti sa odráža aj v spiritualite mladých ľudí, ktorí veľmi citlivo vnímajú súčasné spoločenské trendy. Ich rozvíjajúca sa osobnosť ľahko preberá vzory zo svojho okolia. Mladý človek túžiaci objaviť svoju identitu a svoje miesto

v spoločnosti sa potrebuje začleniť do nejakej skupiny a vymedziť sa voči ostatným. Uvedomujúc si obmedzenosť svojich vlastných schopností a možností naliehavo hľadá odpovede po smerovaní a zmysle svojho života. Veľká príťažlivosť spirituality spočíva práve v tom, že dokáže uspokojiť všetky jeho aktuálne potreby hľadania identity a zmyslu života.

Zoznam literatúry:

BRIGGS, M. K. - AKOS, P. - CZYSZCZON, G. - ELDRIDGE, A. Assessing and Promoting Spiritual Wellness as a Protective Factor in Secondary Schools [online]. In *Counseling&Values*. 2011, roč. 55, č. 2, s. 171-184. ISSN 01607960. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f223e53f-b578-45d8-be25-7bc69d931a13%40sessionmgr112&vid=2&hid=116>.

CANALES, A. D. Addressing catholic adolescent spirituality and assessing three spiritual practices for young people in catholic youth ministry [online]. In *Journal of Youth Ministry*. 2010, roč. 8, č. 2, s. 7-48. ISSN 15410412. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=20&sid=399ed013-7d6d-4916-ab4a-719632b143e5%40sessionmgr14>.

DOMENECH, A. et al. *Saleziánska pastorácia mládeže. Základná koncepcia* [online]. Rím: Generálna rada SDB, Odbor pre saleziánsku pastoráciu mládeže, 1999. Preklad: KAISER, J. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: <http://knihy.saleziani.sk/files/rtf/85.rtf>.

FABIAN, A. Hodnota vzťahu. In: *Verbum*.1997, roč. 8, č. 4, s. 172-176, ISSN 1210-1605.

FABIAN, A. Pavol apoštol o zmysle života - spiritualita vtedy a dnes. In *Apoštol Pavol a dialóg kultúr. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie zo dňa 24.10.2008.* Košice : KU TF, 2008. str. 84-94. ISBN 978-80-89412-01-3.

HALAMA, P. Teoretické a metodologické prístupy k problematike zmyslu života. In *Československá psychologie. Časopis pro psychologickou teorii a praxi.* ISSN 0009-062X, 2000, roč. 44, č. 3, s. 216-236.

HALAMA, P. Zmysel života - psychologický aj náboženský fenomén. In KOŠČ, L. - STRÍŽENEC, M. (eds.). *Kresťanstvo a psychológia.* Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003. s. 68-86. ISBN 80-7162-411-X.

HELLER, J. *Podvečerní děkování. Vzpomínky, texty a rozhovory.* Praha : Vyšehrad, 2005. 302 s. ISBN 80-7021-809-6.

JÁN PAVOL II. *Fides et ratio (Viera a rozum). Encyklika najvyššieho veľkňaza Jána Pavla II. biskupom katolíckej cirkvi o vzťahoch medzi vierou a rozumom*. Bratislava : Vydavateľstvo DON BOSCO, 1998. 145 s. ISBN 80-88933-06-4.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013* [online].2007. 80 s. ISBN 978-80-7162-695-4. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: < http://www.kbs.sk/documents/pdf/pep/pep2007.pdf>.

KOVÁČ, D. Kultivácia osobnosti spiritualitou. In KOŠČ, L. - STRÍŽENEC, M. (eds.). *Kresťanstvo a psychológia.* Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2003. s. 87-109. ISBN 80-7162-411-X.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie smysluplnosti existence.* Praha : Grada, 2006. 204 s. ISBN 80-247-1370-5.

LANKER, J. - ISSLER, K. The relationship between natural mentoring and spirituality in christian adolescents [online]. In *Journal of Youth Ministry*. 2010, roč. 9, č. 1, s. 93-109. ISSN 15410412. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: < http://ehis.ebscohost.com/eds

/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=20&sid=e0762f24-993c-453f-ab83-c2dd928ed8ac%40sessionmgr15>.
MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 143 s. ISBN 80-7178-747-7.
OCETKOVÁ, I. *Úloha spirituality v životní pohodě a kvalite života u mladých lidí*: dizertačná práca [online]. Brno : FSS MU, 2007, 232 s. [cit. 2012-11-27]. Dostupné:<http://www.josefhurt.cz/files/frmost/Disertacni_prace_uloha_spirituality_v_zivotni_pohode.pdf>.
MARKSTROM, C. A. Religious involvement and adolescent psychosocial development [online]. *Journal of Adolescence*. 1999. n. 22, p. 205-221, [cit. 2012-11-26]. Dostupné:<http://ac.els-cdn.com/S0140197199902117/1-s2.0-S0140197199902117-main.pdf?tid=79c019e0-37bf-11e2-8725-00000aab0f02&acdnat=1353930809e0fb8d51680236ad37bcbd7f90e 94f6b>.
PIAGET, J. - INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. 2. vyd. Praha : Portál, 1996. 144 s. ISBN 80-7178-146-0.
ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 328 s. ISBN 978-80-7367-312-3.
STRÍŽENEC, M. *Súčasná psychológia náboženstva.* Bratislava : Iris, 2001. 237 s. ISBN 80-88778-33-6.
STRÍŽENEC, M. Názory popredných psychológov na vzťah osobnosti a religiozity/spirituality. In HALAMA, P. a kol. *Religiozita, spiritualita a osobnosť. Vybrané kapitoly z psychológie náboženstva.* Bratislava : Ústav experimentálnej psychológie SAV, 2006. s. 5-11. ISBN 80-88910-22-6.
STRÍŽENEC, M. *Novšie psychologické pohľady na religiozitu a spiritualitu.* Bratislava : Ústav experimentálnej psychológie SAV, 2007. 166 s. ISBN 978-80-88910-24-4.
ŠMIDRIAK, O. *Súčasná mládež a Cirkev na Slovensku* [online]. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: <http://www.dimenzie.sk/2002_02/09green.htm>.
TAVEL, P. *Smysl života podle Viktora Emanuela Frankla. Potřeba smyslu života. Přínos Viktora E. Frankla k otázce smyslu života.* Praha : Triton, 2007. 303 s. ISBN 80-7254-915-4.
TAVEL, P. Aktuálnosť témy zmyslu života u detí a mládeže a možnosti psychologickej práce s ňou [online]. In *Psychiatria - Psychoterapia - Psychosomatika.* 2009. roč. 16, č. 1, s. 37-42. [cit. 2012-11-29]. Dostupné: <http://www.psychiatria-casopis.sk/files/psychiatria/1-2009/PSY1-2009-cla5.pdf>.
TIRRI, K. - QUINN, B. Exploring the role of religion and spirituality in the development of purpose: case studies of purposeful youth [online]. In *British Journal of Religious Education.* Vol. 32, No. 3, September 2010, p. 201–214. [cit. 2012-11-27]. Dostupné: <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=c1d20dc1-1218-48e9-ac50-cf8ab9fd1de0%40sessionmgr110&vid=4&hid=109>.
VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

Kontakt na autorov:

prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD., PhDr. Beáta Kubušová
Katedra sociálnej práce, Filozofická fakulta,
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
Petzvalova 4, 040 11 Košice, Slovenská republika
Email: beata.kubusova@student.upjs.sk, fabian.anton@rimkat.sk